
О. Л. Муренко, старший викладач кафедри права Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

Еволюція промислової власності

У статті розкрито тема походження такого поняття, як інтелектуальна власність, а також досліджено процес розвитку патентно-правової системи, як основи охорони цього виду власності. У процесі розгляду вищезгаданого питання визначено чітку відмінність між такими категоріями, як «привілей» і «патент». Крім того, відзначено важливість розробленого Венеціанською Республікою Патентного Кодексу 1474 р., положення якого і на сьогоднішній день простежуються в патентному законодавстві багатьох країн світу.

Ключові слова: інтелектуальна власність, суверен, привілей, об'єкт інтелектуальної власності, патент, законодавство, товарні знаки, Патентний Кодекс.

Одна з основних особливостей інтелектуальної власності (ІВ) полягає в тому, що вона повинна приносити матеріальну або іншу користь. Це може бути:

- додатковий прибуток, отриманий від використання ІВ у сфері матеріального виробництва;
- стимулювання творчої та винахідницької діяльності громадян;
- просування на ринок власних товарів і послуг;
- сприяння духовному розвитку громадян.

Однак для того, щоб отримати ту чи іншу користь від права на об'єкт інтелектуальної власності (ОІВ), необхідно спочатку

його створити, а для цього слід затратити фінансові, людські та інші ресурси. Тому, якщо на даному підприємстві розроблена нова технологія одержання виробів з використанням власного ОІВ, а конкурент почав незаконно виготовляти ті ж вироби за тією ж технологією, то його вироби виявляються більш дешевими, а отже, більш конкурентоспроможними. Таким чином, творець ОІВ опиниться в невідгідному становищі.

Ймовірно, вперше на цю обставину звернули увагу в Англії в період швидкого розвитку мануфактури. Уже на початку XIV ст. королівською владою надавалися особливі «привілеї» (документ, за яким суверен надає особливе право окремій особі) особам, які займаються створенням нових виробництв. Така підтримка набула форми дарування особі, що впровадила нову технологію, виключного права користування цією технологією протягом часу, достатнього для її освоєння. Це виключне право давало розробнику переваги в конкурентній боротьбі. Королівство, у свою чергу, отримувало нову технологію виробництва, що сприяло зміцненню його економічного становища. Перші привілеї, які були початковою формою охорони винаходів, не робили різниці між винахідником у сучасному розумінні цього слова і особою, яка впроваджувало техніку вже за кордоном.

Суверен (монарх) був зацікавлений, щоб інновація замінила імпорт шляхом внутрішнього виробництва. Венеціанська Республіка вперше прийняла положення про цю форму привілеїв «парті венеціана» (1474 р.). Це положення закріпило принципи, на яких повинні ґрунтуватися патенти: корисність нових винаходів для держави, виключні права першого винахідника на обмежений період, покарання за порушення права.

Незабаром охорона винаходів у формі привілеїв перестала відповідати вимогам часу. Привілеї на винахід, замість стимулювання винахідників, перетворилася на засіб збагачення феодалної верхівки, що стала монополістом з виробництва солі, заліза, сірки, паперу, скла та інших технічних удосконалень.

Пізніше привілеями стали зловживати і цехи. Їх діяльність — це приклад суворої таємниці. Через цехову таємницю людство втратило багато винаходів. Прихованість змушувала повторно винаходити одні й ті самі об'єкти техніки.

Практика передачі технологій і створення нових виробництв набула поширення в XII ст., і до XIV ст. надання особливих привілеїв здійснювалося королівською владою окремим особам для захисту ними нових виробництв, розробки нової технології, а також виключного права їх використання на досить тривалий період, необхідний для їх впровадження і навчання потрібних фахівців.

Виключне право було для винахідника щитом протягом важких років становлення і надавало йому фору як компенсацію за надання державі нового виробництва та більшої економічної незалежності.

Зловживання при наданні особливих прав тривали до 1628 р., коли було прийнято Положення про монополії. Відповідно до цього положення всі монополії проголошувалися недійсними, а виключне право на виготовлення нового виробу або створення нових виробництв у всьому королівстві надавалося справжньому і першому винахіднику таких виробів і виробництв, що підтверджувалося грамотою на привілей терміном дії до 14 років.

Якщо привілеї застосовування при феодализмі, то капіталізм, який вже зароджувався, вимагав адекватної йому форми охорони винаходів. Так виник патент.

Термін «патент» означає «свідоцтво, грамота», хоча існує і деяке пояснення.

Яка ж відмінність між привілеєм і патентом?

1. Патент видається відповідно до закону, а не у вигляді суб'єктивної волі монарха.

2. Патент захищає права на нові технічні рішення, що ще нікому не належать, а не надає законну силу чинним відносинам.

3. Патент захищає лише винаходи, а не промисли або підприємства. Саме останні, в основному, і охоронялися привілеєм.

Вважається, що вперше у світі патентне законодавство розробила Венеціанська Республіка. Положення Патентного Кодексу 1474 р. простежуються в патентному законодавстві країн світу навіть тепер. Патентна система – це інститут з 500-річною історією. Цікаво, що американська патентна система повторює без істотних змін Патентний Кодекс Венеції 1474 р.

Простіше кажучи, патент – це визнана законодавством монополія на об'єкт техніки протягом обмеженого терміну.

Першим справжнім патентом у США був патент, виданий у 1646 р. англійцю Д. Дженклу, що проживає в Массачусетсі. Патент надавав протягом 14 років право на створення металургійного виробництва. А патентне законодавство США, прийняте в 1836 р., стало прообразом для створення патентних систем більшості країн.

Розвиток патентної системи в різних країнах світу тривав до 20.03.1883 р., і закінчився підписанням конвенції, яка заснувала Союз з охорони промислової власності.

Патенти як вид інтелектуальної (промислової) власності використовуються дотепер як інструмент, який регулює створення і передачу нових технологій.

Іншим об'єктом промислової власності (ОПВ), історія якого виходить із глибини століть, є торгова марка. Такі знаки у вигляді символів зображувалися ремісниками на товарах, виготовлених ними, ставилися тваринниками як «клейма» на тваринах у давні часи. Однак, незважаючи на поважний вік, вони реалізували важливий елемент законодавства про товарні знаки, що діє досі, а саме: фіксували зв'язок між товаром і виробником.

Термін «товарні знаки» (торгові марки) почав уживатися лише в XIX ст. Із цього часу вони почали виконувати нинішню роль у поширенні товарів, доведенні їх до покупця, розширенні торгівлі. Однак чим ширше використовувалися марки, тим більше було випадків їх незаконного копіювання. Тому в середині минулого століття англійськими судами були розроблені засоби захисту проти таких порушень. Так народилася знаменита заборона на ведення справи під іншим ім'ям: ніхто не мав права видавати свої товари за товари іншої особи.

У 30–40-х рр. XX ст. в основному було завершено розвиток законодавства про торгові марки (Німеччина, 1936 р.; Британія, 1938 р.; США, 1946 р.). Ці закони в основних рисах не втратили дії сьогодні.

Список використаних джерел

1. Бутник-Сиверский, А. Б. Экономика интеллектуальной собственности [Текст] : конспект лекций / А. Б. Бутник-Сиверский. – Киев : Ин-т интелект. собственности и права, 2004. – 296 с.

2. Дробязко, В. С. Право интеллектуальной собственности [Текст] / учеб. пособие / В. С. Дробязко, Р. В. Дробязко. – Киев : Юринком Интер, 2004. – 512 с.
3. Жаров, В. А. Защита права интеллектуальной собственности [Текст] : учеб. пособие / В. А. Жаров. – Киев : Ин-т интеллект. собственности и права, 2004. – 64 с.
4. Крайнев, П. П. Интеллектуальная экономика: управление промышленной собственностью [Текст] / П. П. Крайнев. – Киев : Ин Юре, 2004. – 448 с.
5. Орлов, В. Н. Экономика отрасли связи [Текст] : учеб. для вузов и спец. связи / В. Н. Орлов, Н. Е. Потапова-Синько и др. – Одесса : УГАС, 1999. – С. 217–221.
6. Потапова-Синько, Н. Е. Влияние нематериальных активов на результаты деятельности оператора связи [Текст] / Н. Е. Потапова-Синько, С. И. Грицуленко // Науч. тр. ОНАС им. А. С. Попова. – 2003. – № 3. – С. 52–54.
7. Тофило, А. В. Экспертиза объектов интеллектуальной собственности: заявки на изобретения и полезные модели [Текст] : конспект лекций / А. В. Тофило. – Киев : Ин-т интеллект. собственности и права, 2004. – 176 с.
8. Цыбулев, П. Н. Основы интеллектуальной собственности [Текст] : учеб. пособие / П. Н. Цыбулев. – Киев : Ин-т интеллект. собственности и права, 2005. – 108 с.
9. Цыбулев, П. Н. Маркетинг интеллектуальной собственности [Текст] : учеб. пособие / П. Н. Цыбулев. – Киев : Ин-т интеллект. собственности и права, 2004. – 184 с.
10. Цыбулев, П. Н. Оценка интеллектуальной собственности [Текст] : учеб. пособие / П. Н. Цыбулев. – Киев : Ин-т интеллект. собственности и права, 2004. – 188 с.

Стаття надійшла 23 січня 2015 р.

Е. Л. Муренко

Эволюция промышленной собственности

В статье раскрыта тема происхождения такого понятия, как интеллектуальная собственность, а также исследован процесс развития патентно-правовой системы как основы охраны данного вида собственности. В процессе рассмотрения вышеуказанного вопроса определено четкое различие между такими категориями, как «привилегия» и «патент». Кроме того, отмечена важность разработанного Венецианской Республикой Патентного Кодекса 1474 г., положения которого и на се-

годняшний день прослеживаются в патентном законодательстве многих стран мира.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, суверен, привилегия, объект интеллектуальной собственности, патент, законодательство, товарные знаки, Патентный Кодекс.

E. L. Murenko

Evolution of industrial property

This article analyses the concept of intellectual property and traces its evolution. In particular, the various features of intellectual property are considered. Each feature brings material or other benefit (profit, increase the products competitiveness, development of citizens etc.).

The article also shows reasons for the protection of intellectual property rights. It is said that in a period of rapid development of the factory in the 14th century, the royal power was granting special privileges for the first time in England – the predecessor of the patent.

The advantages that each of the parties received are described : the royal power; monarch, which slapped a privilege; the person who invented and used innovations. Monarch was providing inventors with an exclusive right to use this technology, giving the inventor a competitive advantage.

On the other hand disadvantages of benefits are considered, since with time the invention privileges became means for feudal lords enrichment, and not for inventors stimulation.

The article reveals the turning point in the development of intellectual property rights (1628), when Regulation on monopolies was adopted which granted exclusive rights to the first inventor of a product (privilege was given for 14 years).

The second part of the article analyses specific types of intellectual property – patents and trademarks.

The article draws attention to the issues related to the patent legal framework development and the stages of the Patent Code development worldwide.

The article conclusion emphasizes the importance of the original legislation and laws that were passed in the 14–15 century, since many provisions of the Patent Code (1474) still work nowadays.

Keywords: intellectual property, the sovereign privilege, the object of intellectual property, patent law, trademarks, Patent Code.